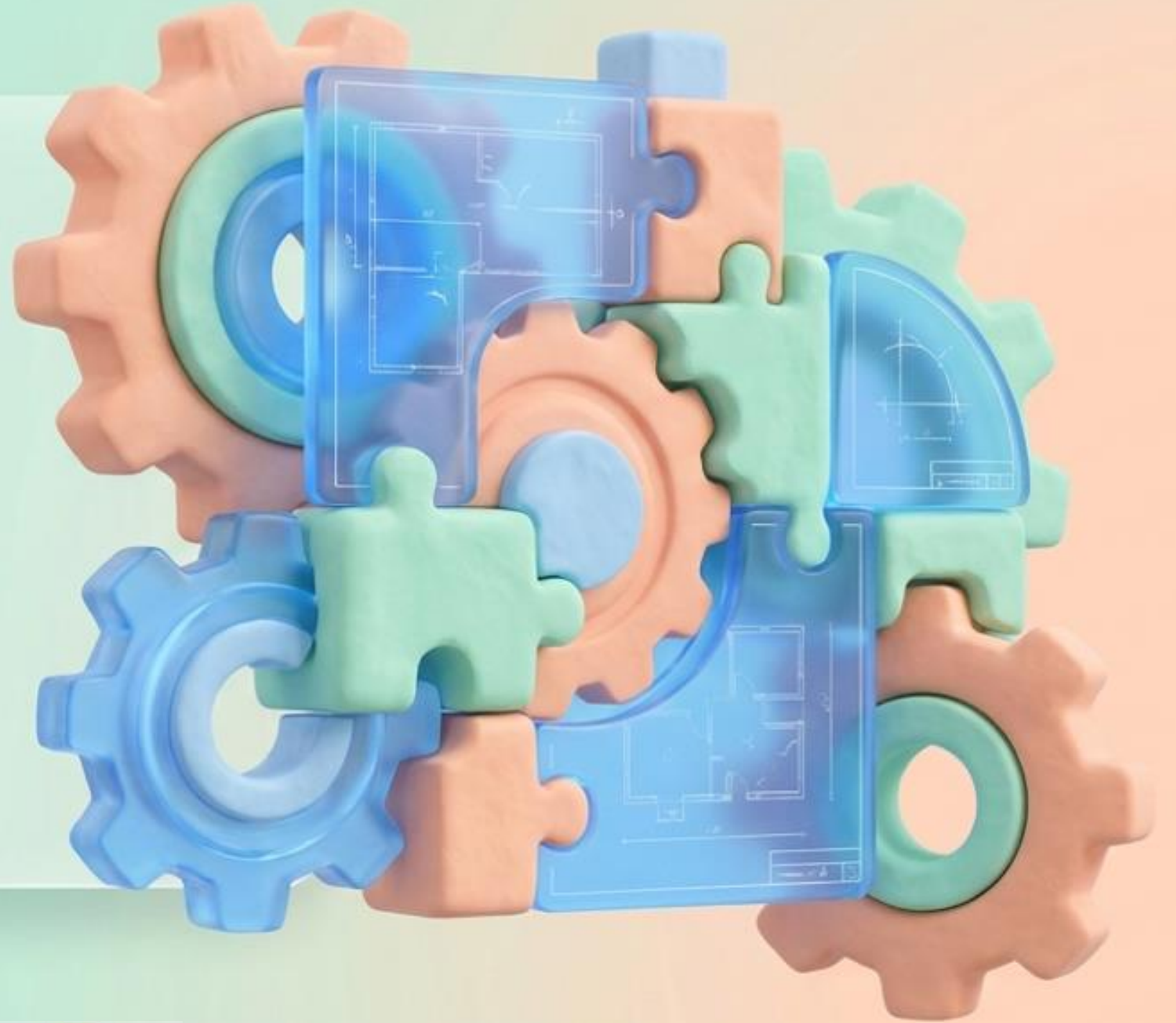

نظام فنی و اجرایی کشور

راهنمای بصری دستورالعمل تدوین
و ابلاغ ضوابط فنی یکپارچه کشور

نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور | ویرایش: ۱۴۰۴ | Nezamfanni.ir

@omooorepeyman

دامنه کاربرد (مرزهای اثرگذاری)

لازم الاجرا برای تمام ضوابط و نشریه‌های فنی در چرخه عمر طرح و پروژه (نیازسنجی، پیدایش، پدیدآوری و بهره‌برداری) در سازمان برنامه و بودجه و دستگاه‌های مرکزی.

هدف (رسالت ما)

ایجاد چهارچوب یکپارچه، شفاف و کارآمد برای تدوین و ابلاغ ضوابط فنی و شرح خدمات همسان، با تضمین کیفیت و انطباق با استانداردهای بین‌المللی.

جدول تناوبی ضوابط فنی (انواع و تعاریف)

معیار

ویژه سنجش کمی و کیفی؛ حاوی شاخص‌های عملکردی و ملاک‌های پذیرش.

مشخصات فنی عمومی

ضوابط اجرای صحیح ساخت، مصالح مصالح و نگهداری؛ ضمیمه لاینفک و لازم‌الاجرای پیمان‌ها.

دستورالعمل

قید اجبار دارد؛ قابل استفاده در تمامی مراحل (مطالعات تا بهره برداری).

راهنما

متون غیرالزام‌آور (مگر در صورت نبود ضابطه جایگزین) برای تدقیق در چارچوب قرارداد.

مبانی

اصول پایه فنی؛ نیازمند تدقیق و مسئولیت‌پذیری استفاده‌کننده.

آیین‌نامه

مجموعه مقررات لازم‌الاجرا مستند به موازین قانونی (مانند آبا یا آرا).

جعبه ابزار خدمات و اسناد تکمیلی

نشریه فنی

مستندات و نتایج پژوهشی منتشر شده فقط با شماره در سامانه (بدون ابلاغیه).

فهرست واریسی

سیاهه‌ای برای کنترل کیفیت خدمات، تاسیسات یا ساخت‌وساز.

شیوه‌نامه

نظام‌مندسازی فرآیندهای کاری (اختصاصی دستگاه یا عمومی سازمان).

شرح خدمات

- کلی: نیاز اولیه کارفرما.
- همسان: الگوی ابلاغی سازمان (جایگزین واژه منسوخ فهرست خدمات).
- تفصیلی: تهیه توسط مشاور حین ارجاع کار.
- مصوب: یکپارچه‌شده توسط کارفرما برای استعلام قیمت.

پایه‌های سه‌گانه تدوین ضوابط

رقابت و بی‌طرفی

ایجاد بستر سالم برای رقابت کیفی، پرهیز از اشاره به نشان تجاری خاص، و ترجیح مشخصات عملکردی بر مشخصات توصیفی.

توسعه پایدار و ملی

سازگاری اقلیمی، مدیریت یکپارچه آب و خاک، مصرف بهینه انرژی، و اولویت‌دهی به مصالح بومی و ساخت داخل.

اصول بنیادین

رفاه مردم، عدالت اجتماعی، ایمن‌سازی (HSSE)، پدافند غیرعامل، و رعایت اصول هفتگانه معماری (مردم‌واری، ایستایی، تناسب و...).

کالبدشکافی ساختار یک ضابطه استاندارد

اختیاری/توصیه‌ای (Optional)
مقدمه، پیوست‌های اطلاعاتی،
فهرست منابع، واژه‌نامه تخصصی.

مشروط (Conditional)
مراجع الزامی، اصطلاحات و تعاریف،
پیوست‌های الزامی.

اجباری (Mandatory)

- صفحه عنوان
- پیشگفتار
- هدف و دامنه کاربرد
- متن اصلی
- چکیده انگلیسی
- این ضابطه (معرفی پشت جلد)

دی ان ای کیفیت: الزامات نگارشی و فنی

الزامات فنی (Technical)

استفاده از فناوری‌های نوین دارای گواهی، رعایت استانداردهای معتبر، استفاده از نتایج پژوهش‌های به‌روز، رویکرد همسان‌سازی، و قابلیت کنترل و نظارت در اجرا.

الزامات نگارشی (Editorial)

رویکرد حداکثری در استفاده از تصویر و نمودار، دقت و روان‌نویسی با رویکرد اختصار، اجتناب قطعی از درج مباحث حقوقی/مالی، و پرهیز از کپی مستقیم متون دانشگاهی.

قیف نیازسنجی و سبد اولویت‌ها

۱. نیازسنجی بر اساس اسناد بالادستی
(با مشارکت ذی‌نفعان)

۲. استخراج عناوین ضوابط
(جدید یا بازنگری)

۳. تعیین شاخص‌ها و ضرایب اهمیت

۴. اولویت‌بندی علمی عناوین

۵. صدور شناسنامه ضوابط فنی
(شامل شناسه، هدف، خروجی و بودجه)

۶. نظرخواهی تخصصی

۷. نهایی‌سازی سبد اولویت‌ها

مسیر آفرینش: از ایده تا ابلاغ

۱. سبب اولویتها

۲. گردآوری مستندات و پژوهشها

۴. نظرخواهی از نخبگان

۶. نظرخواهی عمومی و رسمی

۳. تدوین پیش نویس اولیه

۷. بازیابی نهایی و تضمین کیفیت

۹. معرفی در همایش تخصصی

۱۰. بازخورد و بازنگری مداوم

مثلث هم‌فکری و مشارکت (مراحل سه‌گانه نظرخواهی)

ابتدای پروژه (نیازسنجی)
گرفتن نبض نیازهای واقعی ذی‌نفعان.

پیش‌نویس اولیه
چکش‌کاری تخصصی با نخبگان.

پیش‌نویس نهایی
نظرخواهی عمومی در سامانه‌ها.

حداقل یک ماه فرصت زمان‌بندی برای دریافت
و اعمال نظرات در ضوابط فنی الزامی است.
تمام نظرات باید با استدلال بررسی (رد/قبول)
و مستند شوند.

داشبورد الزام‌آوری: رمزگشایی از ادبیات فنی

اطلاعی (Informative)

واژگان: معمولاً، برای اطلاع.

فاقد الزام فنی؛ برای کمک به درک بهتر متن.

مجاز (Permissive)

واژگان: می‌تواند، مجاز است.

فاقد بار الزام؛ صرفاً برای راهنمایی راهنمایی کاربرد دارد.

توصیه‌ای (Recommended)

واژگان: بهتر است، توصیه می‌شود.

عدول منوط به استدلال کارشناسی و پذیرش کامل مسئولیت توسط کارفرماست.

اجباری (Normative)

واژگان: باید، نباید، الزامی است.

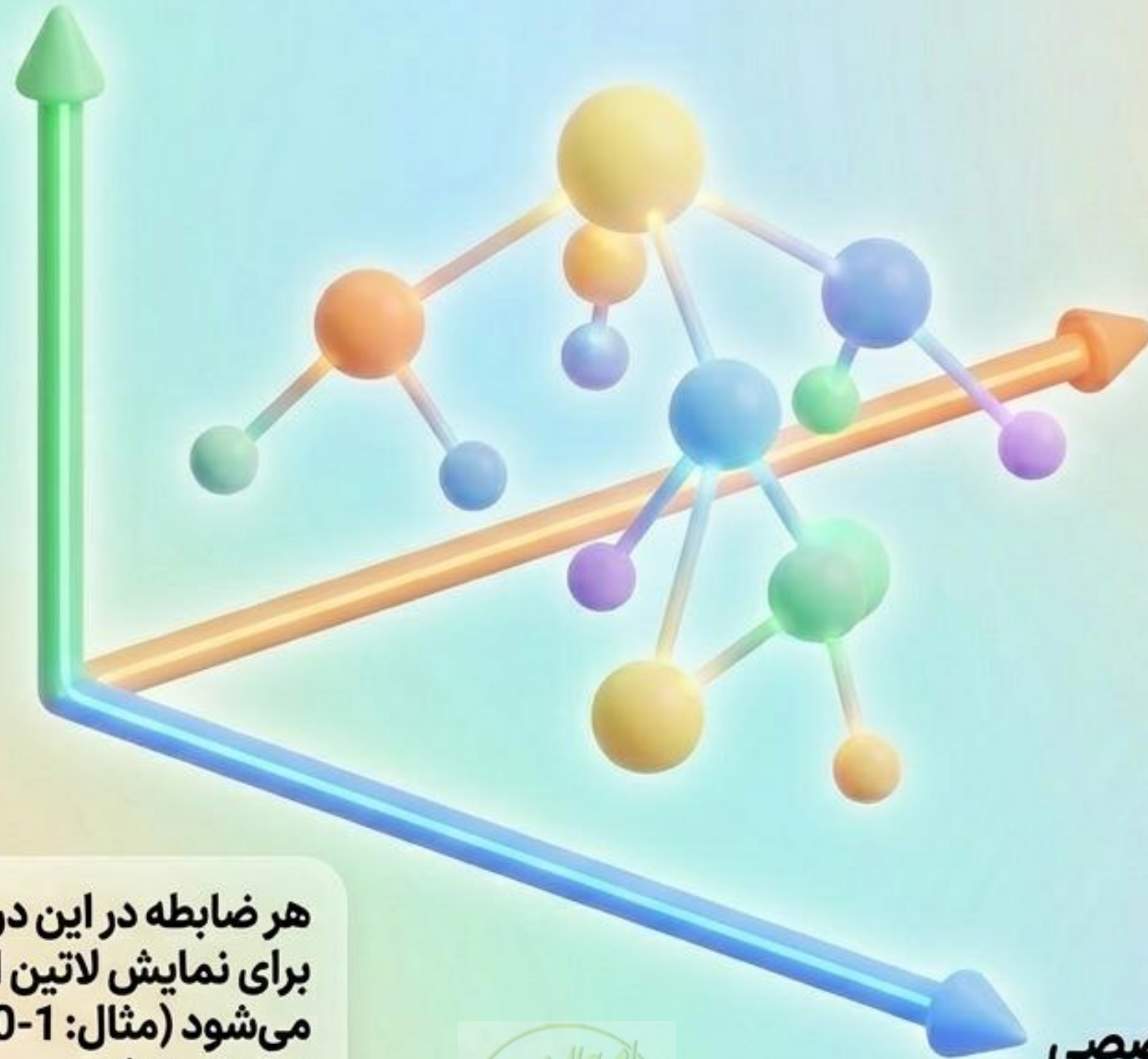
عدول از این متون تخلف است (مگر با توجیه کارفرما و مجوز سازمان).

مهلت اجرای ابلاغیه‌های جدید: حداقل ۳ ماه پس از ابلاغ (امکان اجرای آزمایشی تا حداکثر ۲ سال).

درخت دانش و مختصات سه بعدی ضوابط

حوزه کاری
(Domain)

دوره عمر پروژه
(Project Lifecycle)

رشته تخصصی
(Specialty)

هر ضابطه در این درخت دارای یک شناسه یکتا است. برای نمایش لاتین از قالب IR-Code استفاده می شود (مثال: IR-Code 120-1 برای جلد اول ضابطه ۱۲۰).

حیات پس از انتشار: یکپارچگی و ترویج

رسمیت دیجیتال

اعتبار نهایی با اخذ کد دانش و انتشار در سامانه نظام است. در صورت تناقض، نسخه برخط سامانه مرجعیت دارد.

حقوق معنوی و استفاده باز

ضوابط از حقوق عامه هستند؛ استفاده علمی در کتب و مقالات با ذکر مرجع آزاد است، اما تغییر محتوا نیازمند مجوز سازمان است.

آموزش و تبیین

تدوین‌کنندگان موظفند ضابطه را در قالب همایش‌های تخصصی معرفی کنند. اولویت تدریس این ضوابط با خود تهیه‌کنندگان است.

نمای کلان: زیست‌بوم یکپارچه ضوابط فنی

از نیازسنجی دقیق و تدوین قاعده‌مند تا کدگذاری در درخت دانش؛
دستورالعمل جدید، ضوابط فنی کشور را به بلوک‌های سازنده
یک معماری شاداب، هوشمند و همیشه در حال تکامل
تبدیل می‌کند.

برای دسترسی به آخرین نسخه‌های معتبر و مشارکت در تکامل درخت دانش، به سامانه نظام فنی و اجرایی کشور مراجعه کنید. (Nezamfanni.ir)

راهنمای گام به گام تدوین و ابلاغ ضوابط فنی (نظام فنی و اجرایی یکپارچه)

این محتوا بر اساس «سند نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور» تدوین شده است. این سند چارچوبی واحد برای مدیریت چرخه حیات پروژه‌ها ایجاد کرده و بر هماهنگی میان دستگاه‌های مرکزی و سازمان برنامه و بودجه برای تدوین استانداردهای فنی، مدیریت دانش و ارتقای بهره‌وری تأکید دارد.

بخش اول: فرآیند تدوین و دسته‌بندی ضوابط

تدوین تخصصی توسط دستگاه‌های مرکزی

دستگاه‌ها موظفند ضوابط فنی حوزه تخصصی خود را با هماهنگی سازمان برنامه و بودجه تدوین کنند.

بخش دوم: سازوکار تصویب، ابلاغ و انتشار

تفاهم‌نامه تدوین ضوابط

اولویت‌بندی و برنامه زمانی تدوین ضوابط در قالب تفاهم‌نامه‌های سالانه بین دستگاه و سازمان تعیین می‌شود.

انتشار رسمی در سامانه نظام فنی

کلیه ضوابط، بخشنامه‌ها و نشریات فنی باید جهت رسمیت یافتن در سامانه nezamfanni.ir منتشر شوند.

بازه زمانی ابلاغ تا اجرا

حداقل ۳ ماه

فاصله زمانی بین ابلاغ ضابطه تا تاریخ لازم‌الاجرا شدن آن حداقل باید ۳ ماه باشد.

به‌روزرسانی مبتنی بر فناوری‌های نوین

ضوابط باید با هدف افزایش بهره‌وری، صرفه‌جویی انرژی و استفاده از فناوری‌های جدید به‌روز شوند.

تفکیک ضوابط به «لازم‌الاجرا» و «راهنما»

ارشادی
به‌عنوان راهنما

الزامی
برای تمام ارکان نظام

نقشه راه تدوین و ابلاغ ضوابط فنی (راهنمای گام به گام برای دستگاه‌های مرکزی)

این اینفوگرافیک مسیر شش‌گانه‌ای را برای مدیریت، تدوین و انتشار استانداردهای فنی توسط دستگاه‌های مرکزی بر اساس «دستورالعمل نظام فنی و اجرایی کشور» ترسیم می‌کند، که هدف آن تضمین کیفیت، انسجام و کاربردپذیری ضوابط است.

۴. نظارت فنی توسط مراکز علمی و دانشگاهی
بهره‌گیری از خدمات نظارتی دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی یا کمیته‌های تخصص خبرگان جهت انطباق متن ضابطه با الزامات فنی، ساختاری و اصول هفت‌گانه (مانند مردم‌واری و ساخت‌وساز سبز).

۵. مستندسازی برخط و ثبت در «سامانه نظام» (Nezamfanni.ir)
درج تمامی مراحل تهیه، آرشیو سوابق نظرخواهی و ثبت نهایی ضابطه برای دریافت «کد دانشی» و انتشار رسمی در بخش اطلاع‌رسانی سامانه نظام.

۶. رعایت استانداردهای نگارش و ساختار (۷۰۷ و ۵۵۵)
الزامات تدوین گزارش‌های میان‌دوره طبق ضابطه ۵۵۵ و آماده‌سازی نهایی متن (تایپ و ساختار استاندارد شامل پیشگفتار، واژه‌نامه و چکیده انگلیسی) طبق ضابطه شماره ۷۰۷.

۳. فرآیند سه مرحله‌ای نظرخواهی از ذینفعان
نظرخواهی اجباری در سه مقطع: ابتدا (نیازسنجی)، پس از پیش‌نویس اولیه (نخنگان) و پیش‌نویس نهایی (عمومی) با مهلت حداقل یک ماهه برای ثبت نظرات در سامانه.

۱. تدوین و تصویب «سبد اولویت‌های ضوابط فنی»
نیازسنجی عناوین جدید یا بازنگری بر اساس اسناد بالادستی، تعیین شاخص‌های اولویت‌بندی و اخذ تأییدیه سالاته از امور نظام فنی و اجرایی سازمان برنامه و بودجه.

۲. تهیه «شناسنامه ضوابط فنی» برای هر عنوان
تعریف دقیق هدف، رئوس مطالب، نوع ابلاغ (لازم‌الاجرا یا راهنما)، برآورد زمان‌بندی و بودجه مورد نیاز برای هر ضابطه مطابق با پیوست‌های قانونی.

صفحه عنوان و پیشگفتار شماره، تاریخ ویرایش و سوابق تدوین هدف و دامنه کاربرد خلاصه و کاربردی برای اهداف کتاب‌شناختی متن اصلی و پیوست‌های الزامی محتوای تخصصی و فنی ضابطه چکیده انگلیسی و معرفی پشت جلد برای استانداردسازی بین‌المللی و انتشار

مرجع نهایی و سامانه:
Nezamfanni.ir

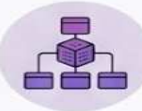
راهنمای جامع تدوین و ابلاغ ضوابط فنی (در چارچوب نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور)

ویرایش ۱۴۰۴ - نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور

بخش ۱: هدف و دامنه کاربرد (زیربنای ضوابط)

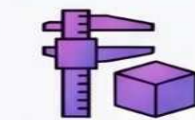
هدف اصلی: ایجاد چارچوب یکپارچه برقراری شفافیت و کارآمدی در تدوین، بازنگری و ابلاغ ضوابط فنی و شرح خدمات همسان در کل کشور.

دامنه کاربرد: کل چرخه عمر پروژه این دستورالعمل از مرحله نیازسنجی و پیدایش تا پدیدآوری و بهره‌برداری پروژه را تحت پوشش قرار می‌دهد.

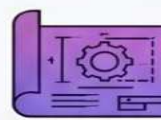
بخش ۲: جعبه‌ابزار فنی (انواع ضوابط)

معیار (Criteria)
ضابطه‌ای ویژه سنجش کمی و کیفی کارها، شامل شاخص‌های عملکردی و ملاک‌های پذیرش.

دستورالعمل (Instruction)
ضابطه‌ای دارای قید اجبار که در مراحل مطالعات، طراحی، اجرا یا بهره‌برداری استفاده می‌شود.

مشخصات فنی عمومی
تعیین چگونگی اجرای صحیح فرآیندها با استفاده از مصالح و روش‌های آزمون استاندارد.

راهنما (Guide)
متونی که جنبه الزام‌آور ندارند اما در صورت عدم وجود ضابطه جایگزین، لازم‌الاجرا هستند.

آیین‌نامه (Regulation)
مجموعه مانیات و روش‌های اجرایی لازم‌الاجرا که بر اساس موازین قانونی تهیه می‌شوند (مانند آبا).

بخش ۳: اصول حاکم (ارزش‌های بنیادین)

مردم‌واری و عدالت اجتماعی
توجه به رفاه، اسایش و کرامت مردم و رعایت اصول مناسب‌سازی برای افراد دارای نترزهای خاص.

پایداری و محیط‌زیست
سازگاری با اقلیم، ساخت‌وساز سبز و رویکرد مصرف بهینه انرژی و آب در تمام فصول.

امیث، وان و عدالت اجتماعی
ایمن‌سازی با اقلیم، ساخت‌سباز و رعایت انضمامیتن با تمنی دمامب بهداشت برای امنیت.

ملاحظات اقتصادی
کاهش هزینه‌های ساخت و بهره‌برداری با حفظ کیفیت و آواویت‌دهی به مصالح بومی.

ایمنی و پدافند غیرعامل
ایمن‌سازی سازه‌ای و رعایت ملاحظات HSSE (ایمنی، بهداشت، محیط‌زیست و امنیت).

ملاحظات اقتصادی
کاهش هزینه‌های ساخت و بهره‌برداری با حفظ کیفیت و آواویت‌دهی به مصالح بومی.

ایمنی و پدافند غیرعامل
ایمن‌سازی سازه‌ای و رعایت ملاحظات HSSE (ایمنی، بهداشت، محیط‌زیست و امنیت).

بخش ۴: فرآیند ۵ مرحله‌ای تهیه و ابلاغ

۱. نیازسنجی و اولویت‌بندی
شناسایی نیازها بر اساس اسناد بالادستی و استخراج عناوین جدید با بازنگری با مشارکت ذینفعان.

۲. تدوین پیش‌نویس اولیه
بررسی استانداردهای بین‌المللی و نتایج پژوهش‌های علمی برای نگارش متن اولیه ضابطه.

۳. نظرخواهی از ذینفعان و نخنگان
انتشار پیش‌نویس در سامانه نظام و اخذ نظرات تخصصی جهت اصلاح و تکمیل متن.

۴. نظارت فنی و تضمین کیفیت
کنترل انطباق ضابطه با اصول و الزامات توسط مراکز علمی و کمیته‌های خبرگان.

۵. ابلاغ و انتشار رسمی
ثبت و انتشار در سامانه Nezamfanni.ir و برگزاری نشست‌های تبیینی برای کاربران.